

Szczecin, 6 VI 2025 r.

dr hab. Maciej Drzonek, prof. USz
Instytut Nauk o Polityce i Bezpieczeństwie
Uniwersytet Szczeciński

Recenzja rozprawy doktorskiej Pani Magister Joanny Radzioch
pt. *Funkcjonowanie budżetów obywatelskich w Polsce*
na przykładzie miast wojewódzkich

przygotowanej pod kierunkiem prof. UAM dra hab. Łukasza Scheffsa
Uniwersytet im Adama Mickiewicza, Poznań 2025

Ogólna charakterystyka pracy

Przygotowanie dysertacji doktorskiej, której tematyka dotyczy funkcjonowanie budżetów obywatelskich jest zadaniem interesującym na gruncie nauk społecznych, zwłaszcza w dyscyplinie nauk o polityce i administracji. We wstępie Autorka rozprawy, Pani Magister Joanna Radzioch zauważyła, że „budżet obywatelski jako rozwiązanie lokalne funkcjonujące w najmniejszej jednostce samorządu terytorialnego pozostaje inicjatywą, która mogłaby wzmocnić świadomość i poczucie sprawstwa wobec działań podejmowanych na tym terenie” (s. 9). Zatem, partycypacja społeczna w działania związane z realizacją budżetu obywatelskiego może dać poczucie sprawstwa obywatelom współtworzącym społeczność lokalną. Z pewnością więc podjęcie rzeczowej problematyki, przez Panią Magister Joannę Radzioch i jej wybór do przygotowania rozprawy doktorskiej należy uznać za wszech miar zasadne. Badanie „sprawstwa” jednostek składających się na lokalną społeczność jest bowiem zawsze intrygujące na gruncie dyscypliny politologicznej.

Przygotowana rozprawa liczy 376 stron, została podzielona na pięć rozdziałów, wstęp, zakończenie i obszerną bibliografię (również źródła niepolskojęzyczne), a także wykaz skrótów (na początku), spis rysunków, tabel i wykresów oraz (choć nie wyodrębnione w aneks) – kwestionariusz ankiety i scenariusz wywiadu pogłębianego. Trzy pierwsze rozdziały mają charakter teoretyczno-deskryptywny, a rozdziały czwarty i piąty zawierają analizę pozyskanego przez Autorkę materiału empirycznego. Można uznać, że na podstawie teoretyczną pracy składają się rozważania na temat demokracji (różnych jej form) i samorządu terytorialnego oraz partycypacji społecznej i budżetu obywatelskiego.

Struktura rozprawy

W rozdziale pierwszym, jak podaje Autorka we wstępie, przedstawiono „rozważania dotyczące demokracji jako systemu politycznego oraz samorządu terytorialnego” (s. 12). W istocie opisano w nim różne formy demokracji (pośrednia, bezpośrednia, elitarna, partycypacyjna, liberalna, deliberatywna) a także w podrozdziale „Rola samorządu terytorialnego” opisano jego genezę (wskazując na trzy teorie – naturalistyczną, państwową i polityczną) oraz odniesiono się do samorządu terytorialnego w Polsce (choć raczej incydentalnie). Więcej miejsca poświęcono takim zagadnieniom jak kapitał społeczny i aktywność obywatelska (problematyka podobna znajduje się również w kolejnym rozdziale). Natomiast słusznie odniesiono się do zagadnienia „społeczności lokalnej”, aczkolwiek podrozdział ten powinien zostać wprowadzony uprzednio względem treści dotyczących funkcjonowania tejże społeczności. Natomiast prezentacja zagadnień dotyczących dialogu społecznego i obywatelskiego oraz tematyki konsultacji społecznych również powinna znaleźć się w rozdziale następnym.

Tenże – czyli, rozdział 2 - zatytułowano bowiem „Istota partycypacji społecznej”, a więc wszelkie przejawy „partycypowania” lokalnych społeczności tu właśnie winny zostać scharakteryzowane. Niemniej w części tej Autorka podjęła kwestie istotne z punktu widzenia głównego wątku swojej dysertacji, takie jak: partycypacja obywatelska i społeczna, społeczeństwo obywatelskie, e-partycypacja. Ostatni podrozdział – ważny z punktu widzenia współczesnych form aktywizacji społecznej w sprawy publiczne powinien jednak poprzedzać zagadnienia opisane w 2.3 (partycypacja społeczna w Polsce).

Rozdział trzeci został zatytułowany „Budżet obywatelski”. Znalazły się w nim rozważania dotyczące określenia „budżet obywatelski” oraz „budżet partycypacyjny”, usytuowania tych pojęć na tle postulatu prawa do miasta, a także refleksje na temat elementów koniecznych do wprowadzania budżetów obywatelskich oraz ich atrybutów, różnych faz ich wprowadzania. W dalszej części tego rozdziału Autorka przypomniła również funkcjonowanie tego rozwiązania w różnych państwach świata, choć charakterystyka ta (poza Brazylią) ma charakter poglądowy (Francja, Belgia, Hiszpania, Wielka Brytania, USA, Kanada, Kongo, Kamerun, Demokratyczna Republika Konga, Armenia, Chiny, Indie, Australia). Nieco więcej miejsca poświęcono natomiast miastom niemieckim. W osobnym podrozdziale (3.4.) przedstawiono różne aspekty funkcjonowania budżetu obywatelskiego w Polsce.

W rozdziale 4 zaprezentowano wyniki badania ankietowego, które zostało przeprowadzone wśród mieszkańców Poznania (CAWI). Autorka zaprezentowała w tym miejscu odpowiedzi respondentów na pytania zamknięte, pokazując podobieństwa i różnice na wykresach, a także badając korelacje pomiędzy różnymi zmiennymi z zastosowaniem wybranych parametrów (m.in. współczynnik korelacji nieparametrycznych Tau-b Kendalla, test U Manna-Whitneya, odchylenie standardowe). W tym miejscu należy poczynić pewną uwagę krytyczną: otóż przygotowane wykresy, na których zobrazowano odpowiedzi (m.in. w skali Likerta) na poszczególne pytania zostały zaprezentowane w sposób dość – używając pewnej eufemistycznej metafory – niezbyt wysublimowany. Przecież choćby wykorzystując proste narzędzia zawarte w pakiecie Office można było to przedstawić w sposób bardziej zaawansowany, a zarazem wyrazisty dla czytelnika. Kiedy potem prezentowano np. korelacje przy zastosowaniu dość zaawansowanych testów nasuwa się pytanie: dlaczego pojawia się taki kontrast pomiędzy prezentacją odpowiedzi respondentów a

badaniem ich korelacji? Niewątpliwie wartością dodatkową zawartą w rozdziale czwartym jest prezentacja odpowiedzi na pytania otwarte wraz z podaniem niektórych z nich w sposób dosłowny - fragmenty odpowiedzi. (Przykładowo w tej części pracy prezentowano np. sprawę projektu Sportowy Fyrtel, która zdaniem respondentów dziwnym trafem wielokrotnie w kolejnych latach wygrywała dofinansowanie w ramach budżetu obywatelskiego w Poznaniu). Rozdział czwarty kończy podsumowanie, w którym Autorka ustosunkowała się do postawionych hipotez.

W rozdziale piątym zaprezentowano wyniki badania jakościowego, które Autorka przeprowadzała od 8 II do 21 III 2024, a które polegało na przeprowadzeniu „zanonimizowanych wywiadów pogłębionych z urzędnikami, których obowiązkiem jest organizacja edycji budżetów obywatelskich” w 18 miastach wojewódzkich, „do których skierowano zapytanie, tj. Szczecina, Zielonej Góry, Gorzowa Wielkopolskiego, Wrocławia, Poznania, Torunia, Bydgoszczy, Gdańska, Olsztyna, Białegostoku, Warszawy, Łodzi, Kielc, Lublina, Rzeszowa, Katowic, Krakowa i Opola”. Autorka podała, że wywiady składały się z 10 pytań, które przeprowadzono w formie pośredniej (zdalnie za pomocą narzędzia Teams). Podobnie, jak poprzedni, także i piąty rozdział został wewnętrznie podzielony w odniesieniu do sformułowanych pytań. Na s. 331 Autorka dodała, że wywiady pogłębione zrealizowano „z wykorzystaniem scenariusza złożonego z 10 pytań”, choć na s. 14 podała, że „w przypadku, gdy jakaś wypowiedź wymagała pogłębienia, osoba udzielająca odpowiedzi została poproszona o dodatkowe wyjaśnienia”. Można zatem uznać, że wywiady miały charakter ustrukturyzowany, bądź częściowo ustrukturyzowany. Wedle Autorki „Spotkania odbywały się online na platformie Microsoft Teams. Rozmowy były nagrywane za zgodą uczestników” – nie wiemy zatem czy nagrywano tylko rozmowy (dźwięk), czy nagrywano „spotkania”, jeśli odbywały się przy włączonej kamerze – tej informacji nie podano. Wątpliwość ta może mieć znaczenie: otóż najlepsze efekty przynosi rozmowa bezpośrednia, jeśli nie jest ona możliwa, to jej substytutem może być wywiad online, ale z włączoną kamerą.

Reasumując, przyjętą strukturę pracy można generalnie ocenić pozytywnie wyodrębniono w niej trzy rozdziały teoretyczne (łącznie 132 strony) oraz dwa empiryczne (łącznie 187 stron), choć można poczynić jedno zastrzeżenie – nie wyodrębniono w dysertacji jednego, odrębnego rozdziału metodologicznego. Zarazem trzeba zaznaczyć, że kwestie metodologiczne Autorka zawarła we wstępie oraz na początku każdego z rozdziałów empirycznych, co można uznać za dopuszczalne, o czym niżej.

Uwagi do metodologii pracy

Wskazując na kwestie metodologii przedłożonej do recenzji dysertacji doktorskiej należy przede wszystkim zauważyć, że Autorka, z niewiadomych powodów niejako je „ukryła”. Gdyby przeciętny czytelnik chciał dotrzeć do nich przeglądając wyłącznie spis treści do pracy, to po pierwsze zauważyłby, że sam „spis” jest niezwykle rozbudowany, a po drugie, na ponad 140 wyróżnionych w nim części (rozdziałów, podrozdziałów i podrozdziałów do podrozdziałów), zagadnienia metodologiczne zawarto w dwóch miejscach: podrozdziale 4.1. (Metodologia badania, s. 147-152) oraz podrozdziale 5.1. (Metodologia badań, s. 244-246). Dodatkowo do kwestii metodologicznych odniesiono się we wstępie, wnioskach z badań (rozdz. 4, s. 237-244 i rozdz. 5, s. 331-334) oraz w zakończeniu. Już z tej charakterystyki rozłożenia problematyki metodologii w pracy można odnieść wrażenie, że Autorka przyjęła, jako metodologiczny punkt odniesienia do przygotowania dysertacji doktorskiej, niejako „dwie metodologie”: pierwszą, dotyczącą badań

ilościowych (realizowanych za pomocą kwestionariusza ankiety wśród mieszkańców Poznania) oraz drugą, dotyczącą przeprowadzonych badań jakościowych (anonimowe wywiady pogłębione wśród urzędników zajmujących się przygotowywaniem i przeprowadzaniem budżetów obywatelskich w 18 miastach o statusie wojewódzkim. A zatem:

a. we wstępie podano, że „głównym celem badawczym pracy jest przedstawienie mocnych i słabych stron budżetu obywatelskiego w miastach wojewódzkich w Polsce – zarówno w perspektywie mieszkańców, jak i urzędników, którzy biorą udział w organizacji budżetu obywatelskiego” (s. 10). Dodatkowo wymieniono dziewięć celów szczegółowych, z których wątpliwości co do zasadności ich postawienia można mieć do celów: nr 1 („Opisanie, czym jest demokracja”), nr 2 („Przedstawienie, w jaki sposób zorganizowany jest samorząd terytorialny w Polsce”) oraz częściowo do nr 4 („określenie, w jaki sposób funkcjonuje społeczeństwo obywatelskie”). We wstępie sformułowano ponadto dziesięć pytań badawczych, z których z pewnością znalezienie odpowiedzi na pytania od 6 do 10 jest ze wszech miar zasadne w dysertacji doktorskiej. Jednakowoż Autorka nie sformułowała hipotez do całego procesu badawczego, lecz, jak to ujęła, „na potrzeby przeprowadzonego badania z wykorzystaniem autorskiego kwestionariusza ankiety”: h1. Osoby młodsze są bardziej zadowolone z budżetu obywatelskiego niż osoby starsze, h2. Kobiety częściej niż mężczyźni uważają, że budżet obywatelski przyczynił się do pozytywnych zmian w Poznaniu, h3. Osoby oceniające źle budżet uważają, że służy on poprawie wizerunku polityków, h4. Osoby oceniające źle budżet obywatelski uważają, że niektóre wnioski są w nim faworyzowane, h5. Mieszkańcy Poznania oceniają zielony budżet obywatelski gorzej niż tradycyjny budżet obywatelski. Należy zauważyć, że weryfikacja ww. hipotez odnosi się do jednego miasta.

b. podrozdział 4.1. Autorka podaje w nim, że pierwotnie dysertacja miała zostać oparta na badaniu urzędników i wnioskodawców projektów w ramach budżetów obywatelskich, ale „w związku z nieudostępnieniem danych osobowych wnioskodawców przez poszczególne urzędy” Pani Magister „podjęła decyzję o przeprowadzeniu badania wśród mieszkańców oraz urzędników”. W tym miejscu należy podkreślić, że ostatecznie Autorka postanowiła zrealizować badania jakościowe wśród urzędników z 18 miast wojewódzkich oraz badanie ilościowe wśród mieszkańców jednego miasta (Poznań) „z wykorzystaniem autorskiego kwestionariusza ankiety o nazwie *Ocena funkcjonowania budżetu obywatelskiego w Poznaniu*” (s. 147).

c. podrozdział 5.1. Pani Magister poinformowała na jego początku, że celem badań jakościowych (wywiadów z urzędnikami 18. miast wojewódzkich) „było poznanie opinii praktyków na temat istnienia budżetów obywatelskich – poznania sposobów organizacji poszczególnych edycji, wykorzystywanych rozwiązań, ale również opinii w zakresie podstawy prawnej, na podstawie której budżet obywatelski jest realizowany”. Nie poinformowano o sformułowaniu hipotez do tej części badania, ale przytoczono 10 pytań składających się na wywiady. Można poczynić w tym miejscu zastrzeżenie, że w pyt. 7-10 użyto sformułowania „czy w Państwa opinii...” (lub podobnie w liczbie mnogiej), co nie jest zasadne, bo wywiady pogłębione, jak można domniemywać były przeprowadzane każdorazowo z jednym respondentem (Autorka nie podaje bynajmniej w żadnym miejscu, aby miały one charakter fokusowy).

Podsumowując zatem uwagi dotyczące metodologii: z jednej strony należy docenić Panią Magister, iż nie zniechęciła się niemożliwością dotarcia do wnioskodawców o środki na projekty finansowane w 18. miastach z budżetów obywatelskich, lecz postanowiła zmodyfikować swój plan badawczy i zrealizować badanie ilościowe wśród mieszkańców jednego z miast. Z drugiej strony trzeba jednakże zauważyć, że ta modyfikacja ma konsekwencje w odniesieniu do sformułowanego we wstępie głównego celu badawczego, czyli „przedstawienie mocnych i słabych stron budżetu

obywatelskiego w **miastach wojewódzkich** w Polsce – **zarówno w perspektywie mieszkańców**, jak i urzędników” [podkreślenie – MaD]. Po modyfikacji planu badawczego ww. cel główny nie jest możliwy do zrealizowania (nie można na podstawie badania ilościowego w jednym mieście oraz badań jakościowych wśród urzędników z 18 miast formułować wniosków dla 18 miast „**zarówno**” z perspektywy mieszkańców jak i urzędników.

Jak się wydaje jest jednakowoż wyjście z tej wątpliwości. Można bowiem przyjąć dwie odmienne interpretacje: albo w recenzowanej pracy nie dało się zrealizować celu głównego, albo cel ten został źle sformułowany. Ponieważ kluczowe w przyjęciu jednej z powyższych interpretacji jest słowo „zarówno” przyjmuję, że Pani Magister po prostu niepotrzebnie tego sformułowania użyła, a więc cel główny dotyczył przedstawienia mocnych i słabych stron budżetu obywatelskiego w **miastach wojewódzkich** w Polsce na podstawie opinii mieszkańców jednego spośród nich oraz urzędników ze wszystkich osiemnastu miast.

Uwagi do pracy

Recenzowana rozprawa Pani Magister Joanny Radzioch, jak wyżej wspomniano, zawiera trzy rozdziały o charakterze teoretycznym. Abstrahując od kwestii, czy wszystkie poruszane w nich kwestie są niezbędne, można niewątpliwie stwierdzić, że Autorka ma dobre rozeznanie w problematyce dotyczącej funkcjonowania budżetów obywatelskich oraz związanymi z tym zagadnieniami partycypacji społecznej, zaangażowania obywatelskiego w mechanizmy demokratyczne, które pozwalają na uzyskanie przynajmniej częściowej sprawczości przez lokalne społeczności. Przeprowadzenie badań ilościowych za pomocą kwestionariusza ankiety wśród mieszkańców Poznania oraz realizacja badań jakościowych wśród urzędników z 18 miast wojewódzkich, którzy w zakresie swoich formalnych obowiązków mają przygotowywanie i przeprowadzanie budżetów obywatelskich jest również warte docenienia. Realizacja tak skonstruowanego procesu badawczego wymagała samozaparcia i wytrwałości, co w konsekwencji pozwoliło na pozyskanie oryginalnego materiału empirycznego. Poza wymienionymi wyżej uwagami można jednakowoż poczynić jeszcze kilka innych spostrzeżeń co do przedłożonej do recenzji dysertacji doktorskiej.

W części teoretycznej Autorka posługuje się licznymi cytatami, co niewątpliwie świadczy o dobrej orientacji w literaturze przedmiotu. Często cytaty są jednakże używane bez choćby kilku słów wprowadzenia. Niekiedy nie oznaczono również gdzie kończą się cytowane fragmenty (np. s. 40).

Treści zawarte w podrozdział 1.2.2. (Samorząd terytorialny a aktywność obywatelska) częściowo pokrywają się z rozdziałem kolejnym – rozdz. 2 (Istota partycypacji społecznej). Narzędzia do e-partycypacji opisane na s. 95-96 powinny zostać opatrzone linkami do stron www, na których są zaprezentowane. Podrozdział - Samorząd terytorialny w Polsce (1.2.1.2) – zawiera niespełna trzy strony 38-40. Jeśli Autorka zdecydowała się na podjęcie tego zagadnienia, to lepiej było to bardziej rozbudować, albo – przeciwnie - nie podejmować w ogóle tej problematyki.

Dwa rozdziały empiryczne kończą się podrozdziałami zawierającymi wnioski, które następnie zostały zaprezentowane w zakończeniu dysertacji – Autorka w sposób przejrzysty i zwięzły poradziła sobie z odniesieniami do postawionych w innych częściach celów, pytań i hipotez badawczych. Myślę jednakowoż, że w zakończeniu Autorka mogłaby podzielić się własną refleksją

i odpowiedzieć w kilku zdaniach na pytanie następujące: **jak wedle opinii Pani Magister powinien wyglądać idealny budżet obywatelski?**

Można natomiast poczynić zastrzeżenie do zawartej na końcu rozprawy bibliografii. Generalnie jest ona bogata i wystarczająca do zmierzenia się z podjętą tematyką, jak wspomniano, zawiera liczne źródła niepublikowane. Warto byłoby jednak zastosować w niej podział wewnętrzny na różne kategorie źródeł, np.: normatywne, inne (w tym – niepublikowane, z których przecież Magister Joanna Radzioch skorzystała), opracowania, artykuły w czasopismach naukowych, publikacje prasowe, publikacje elektroniczne.

Co do części empirycznej nasuwają się następujące spostrzeżenia.

Przede wszystkim raz jeszcze należy docenić Panią Magister, za pozyskanie materiału empirycznego i podzielenie się nim z czytelnikami dysertacji doktorskiej. Niewątpliwie bowiem ta część pracy zawiera przecież najbardziej oryginalne ustalenia. Przykładowo, z treści prezentowanych odpowiedzi na pytania otwarte kwestionariusza ankiety wynika, że respondenci zwracali uwagę, że jeden z wnioskodawców rokrocznie uzyskiwał dofinansowanie na przedsięwzięcie, które określano jako „Trener osiedlowy” albo „Sportowy Fyrteł”. Warto byłoby zatem poznać również opinię Pani Magister na temat powtarzania się tych samych projektów w kolejnych edycjach budżetu – **jakie zdaniem Pani Magister istnieją zalety i wady multiplikowania tych samych pomysłów?**

Niektóre pytania zaprezentowane w podrozdziałach 4.3.15-28 zawierały prośby o wyrażenie opinii przez badanych, zatem kategoria możliwych do wskazania odpowiedzi powinna również zawierać odpowiedź neutralną („trudno powiedzieć”). Dotyczyło to np. pytań: „Czy uważasz, że niektóre wnioski w budżecie obywatelskim są faworyzowane? Czy w twojej ocenie wnioskodawcy mają równe szanse? Czy w twojej ocenie budżet obywatelski przyczynia się do pozytywnych zmian w twoim mieście? Czy chciałabyś/chciałbyś być bardziej zaangażowany w sprawy lokalne? Czy w twoim mieście angażuje się mieszkańców w sprawy lokalne? Czy w twojej ocenie budżet obywatelski powinien być kontynuowany? Czy planujesz zagłosować w budżecie obywatelskim w najbliższej edycji?”

W rozdziale piątym, w którym omówiono wyniki badań jakościowych (anonimowe wywiady pogłębione) Autorka, co jest oczywiste i jak najbardziej zasadne, wielokrotnie zacytowała pozyskane od respondentów wypowiedzi. Warto jednak zwrócić uwagę na to, że pozyskany materiał empiryczny, (czyli rozmowy) wymagał bardziej drobiazgowego dopracowania.

Po pierwsze, należało sporządzić listę rozmów albo przynajmniej podać ich liczbę (Pani Magister podaje jedynie, że anonimowe wywiady przeprowadzono w każdym z 18 miast wojewódzkich, nie wiadomo jednak czy oznacza to, że w każdym mieście była to jedna rozmowa?).

Po drugie, każdej rozmowie powinno się nadać indywidualny kod, a przytaczając ich fragmenty należało każdorazowo sporządzać przypis z kodem cytowanego anonimowego wywiadu. Tu warto wspomnieć, że niekiedy cytaty z anonimowych wywiadów pogłębionych są podawane niejako „seriami”, bez komentarza Autorki pomiędzy nimi, np. na s. 265-266, 313-314, 325-327. A skoro wywiadów nie powiązano z kodami, to przecież nawet i sama Pani Magister prawdopodobnie miałaby kłopot z określeniem, z której rozmowy pochodzi zacytowany, konkretny jej fragment.

Po trzecie, gdyby sporządzono listę rozmów i przypisano im kody, to można byłoby umieścić je w bibliografii w kategorii „źródła niepublikowane”, które wszakże są przecież esencją każdego dociekania naukowego.

Gdyby Autorka planowała publikację dysertacji należałoby zadać sobie trud, aby z powyższymi uwagami się zmierzyć. Podobnie, w przypadku takiej ewentualności, warto byłoby

przyjrzeć się również innym drobnym mankamentom - w pracy niekiedy pojawiają się również pewne nieprecyzyjne sformułowania, albo zawierające błędy typograficzne, np.:

s.14 „badanie ma charakter pomocowy i nie jest reprezentatywne”;

s.40: „Kwestia samorządu terytorialnego została uregulowana w Konstytucji”

s.42: „Na podstawie opisanych powyżej cech kapitału społecznego można wnioskować, że pozostaje on swoistym kapitałem posiadanym przez każdą społeczność. Ma to miejsce w przypadku każdej skali”;

s.85: „Przeciętna wartość na skali zaprezentowanej na Wyk. wyniosła 1,53 pkt” – nie wiadomo co Autorka miała tu na myśli;

s.170: (Tabela 13.) „Procentowy rozkład odpowiedzi badanych względem pozycji zawartych względem pozycji zawartych w kwestionariuszu autorskim: zestawienie udzielonych odpowiedzi w baterii 10 pytań zamkniętych z wykorzystaną pięciostopniową skalą Likerta”;

s.176: (Tabela 14.) „Procentowy rozkład odpowiedzi badanych względem pytań zawartych względem pytań zawartych w kwestionariuszu autorskim”;

s.220: „Zależność między oceną funkcjonowania budżetu obywatelskiego a nadawaniu znaczenia jego przeznaczeniu”;

s.221, 222, 223: „Szczegółowe omówienie powyższych wyników znajduje się w tabeli powyżej.” – lepiej podawać nr konkretnej tabeli.

Ocena końcowa

Przedłożona do recenzji rozprawa doktorska Pani Magister Joanny Radzioch bez wątpienia zawiera w sobie wartość naukową, została przygotowana w sposób możliwie rzetelny, a zawarte w niej treści mogą być interesujące poznawczo nie tylko dla osób zajmujących się naukowo problematyką związaną z partycypacją obywatelską. Autorka podjęła w niej istotne zagadnienia z punktu widzenia dociekania naukowego, wykazała się dobrą znajomością podejmowanej tematyki, dobrze dobierając źródła, przyjęła określoną metodologię badawczą, przeprowadziła autorskie badania ilościowe i jakościowe oraz je efektywnie przeanalizowała. Można zatem stwierdzić, że praca spełnia wymagania stawiane tego typu dysertacjom (Ustawa z 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, art. 187, Dz.U. 2022, poz. 574 z późn. zm.) i w związku z tym może być dopuszczona do dalszego etapu procedowania w przewodzie doktorskim. Opowiadam się zatem za przyjęciem rozprawy doktorskiej Pani Magister Joanny Radzioch oraz jej dopuszczeniem do publicznej obrony.

Maciej Drzonek

